

En PDF-artikel fra www.salmedatabasen.dk

Om at skrive salmemelodier

Af Christian Præstholt, organist ved Skt. Mortens Kirke i Randers

Om at skrive salmemelodier

Af Christian Præstholm

Når jeg skriver salmemelodier foregår det stort set på samme måde hver gang. Og i det følgende vil jeg forsøge at åbne op til komponistens værksted og give et lille indblik i min arbejdsproces.

Tilgang til teksten

Min tilgang til musik generelt har altid været ret analytisk. Både som ”spillemand”, i indstuderingen af nye værker, og som konservatorielærer i musikteori, hvor en systematisk og analytisk tilgang til materialet er nødvendig. Dette gør sig også gældende når jeg komponerer.

Jeg starter altid med at læse hele salmeteksten grundigt igennem flere gange. Det gør jeg for at få en fornemmelse af tekstens karakter, dens stemning, dens billeder, sprogets stilleje mm. Også for at finde ud af om alle salmens vers ligger i det samme karakterområde. Det er ikke nemt at skrive én og samme (velfungerende!) melodi som skal kunne bruges til alle vers, hvis versene vil noget forskelligt. Hvis fx alle de første vers handler om afmagt og fortvivelse, og sidste vers så vender billedet og stemningen fuldstændigt med optimisme og handlekraft.

Jeg gør det også for at være sikker på, om forfatteren har den samme metrik i alle vers. Altså helt nøjagtigt, eller om der er steder man som komponist skal være på vagt. Et af de værste eksempler jeg kender er ”Jeg elsker den brogede verden”, hvor ikke to af de 6 vers har samme versemål. Og vers 5 er endda uden optakt som alle de andre vers, hvilket gør det til noget af en opgave at være akkompagnatør og få folk til at starte på samme tid.

Jeg kigger efter om der er betoning af centrale ord på samme steder i de forskellige verselinjer, om der er rimord, gentagelser, bogstavrim, sekvenser, mm. alt sammen noget der siger noget om tekstens (og dermed også dens ophavsmands) iboende musikalitet.

Metrik og toneart

Derefter skitserer jeg løseligt et rytmisk skema som forholder sig til tekstens metrik. Et skema som dog ikke er mere fast, end at det sagtens kan ændres undervejs i arbejdsprocessen. Vigtige ord kan forstærkes vha. rytmiske betoning, af tonehøjder, af længere nodeværdier, gennem harmonikken – altså de samklange eller akkorder som akkompagnerer melodien – , gennem udtryksfulde dissonanser eller andet.

Hvor man nogle steder skal tænke betoning, skal man andre steder tænke bevidst ubetonet, så man får et større flow gennem teksten.

Tekstens karakter foreslår mig ofte en toneart (dur, mol, dorisk, frygisk mm.) og ofte også om det skal være en melodi med mange store, karakterfyldte og prægnante spring, eller en melodi med mere indadvendt trinvis bevægelse, om det skal være en melodi med flere toner pr. akkord – det som man kalder langsom harmonisk puls – eller om der skal være en ny samklang omtrent for hver meloditone.

Balance

Et af de ældste og helt grundlæggende idealer for vestlig musik er idealet om balance. At de musikalske parametre skal afbalanceres overfor hinanden. Og det gør sig gældende uanset om man betragter musikken helt ned i detaljen, eller om man træder et par skridt baglæns og betragter musikken i større enheder. Balancen gør sig fx gældende ved:

- at et melodisk spring i én retning bliver afbalanceret ved en mindre bevægelse i den modsatte retning. Jo større spring desto større betydning tillægges denne regel.
- at en spændingsfuld akkord bliver opløst til en afspændt akkord.
- at en god melodi starter afspændt, arbejder sig op mod et højdepunkt og falder roligt

nedad igen til afspændthed, så melodien danner en buform.

Min første salmemelodi

Den allerførste salmemelodi jeg skrev var ”Hvor kærlighed brænder” til tekst af min søster Benedicte Hammer Præstholm (100 Salmer, nr. 853). Den indskrifer sig klart i denne tradition. Melodien har 3 lange fraser – hver med 4 linjer af teksten. Første og anden frase har tydeligt denne buform med et højdepunkt midtvejs.

Første frase har en gradvis opbygning – en tone ad gangen – op til højdepunktet og en lidt hurtigere affrasering bagefter. Højdepunktet i anden frase, som samtidig er hele melodiens absolutte højdepunkt, er sat på de centrale ord: kærlighed viser sig, at menneskers håb, en underfuld kærlighed. De sidste fire linjer i teksten har en egen sammenhængskraft i de tre vers – en stemning af bøn, taknemmelighed, nænsomhed og kærlighed (især i vers 2 og 3). Den mere indadvendte karakter har jeg prøvet at få frem med en kromatisk faldende linje, som traditionelt er blevet brugt til at udtrykke indadvendthed eller sorg.

Det velkendte og det overraskende

I min melodiføring forsøger jeg på den ene side at trække på noget velkendt (”Schein des Bekannten” som J.A.P.Schulz engang formulerede det), så man forhåbentlig kan have lært melodien sådan nogenlunde efter et par gennemsyngninger, men samtidig vil jeg gerne give plads til noget uventet eller lidt overraskende. Nogle melodier, der kan læres meget hurtigt, kan efter min mening tilsvarende meget hurtigt blive lidt fortærskede. Jeg er stor fortaler for at en melodi kan synges også uden akkompagnement. Der er noget livskraftigt ved at en melodi beregnet til fællessang kan stå alene og ikke er afhængig af ”krykker”. Og der kan jo være situationer, hvor man ikke lige har nogen som kan spille, eller der ikke er et instrument at spille på. En af de ting som gør det vanskeligt at synge sammen uden akkompagnement er de lange pauser, der kan være mellem de enkelte verselinjer i nogle melodier (fx Hans Holms *Livstræet* (Der er så meget der kan trykke...)).

Endeligt kan jeg også godt lide at melodien er ”selvrefererende”. Med det mener jeg, at jeg altid forsøger at genbruge nogle af de karakteristiske musikalske idéer i min musik, og at jeg derfor ikke vil for mange forskellige ting i en og samme sats.

Melodiens harmonisering

Hvad angår harmoniseringen – altså melodiens klanglige iklædning – , så fødes for mig omk. 70-80 % af den sammen med melodien, resten, og de præcise stemmeføringmæssige aspekter, kommer kort efter. Ofte skriver man sådan et akkompagnement ud i sopran-, alt-, tenor- og basstemmer, uanset om det er musik der er beregnet til at skulle synges eller spilles. Sopranstemmen er den samme som salmemelodien, men præcist hvordan alt-, tenor- og basstemmen skal opføre sig kan gribes an på mange måder og kan godt være lidt af en videnskab at få hold på.

Hvor mine melodier bygger på ret klassiske idealer omkring hvordan en god melodi skal være, er det ofte i melodiens klanglige iklædning at det mere nutidige ligger for mig. Den mere nutidige ”sound” ses bl.a. ved at jeg sjældent bruger helt klassiske harmoniseringsregler som man lærer dem i teoribøgerne (... sagde teorilæreren), at jeg forholder mig friere til den klassiske dissonansbehandling og at jeg sjældent som sådan tænker akkorder under melodien, men i stedet betoner understemmernes selvstændige stemmeføring, og lader samklangene opstå som en konsekvens af disse.

Heraf følger at det ofte er ganske vanskeligt at forsyne mine melodier med becifringstegn, og når jeg bliver bedt om det, fx i forhold til en udgivelse, har jeg det da også nogen gange som om jeg skal hugge mange hæle og klippe mange tæer. *Hvor* meget skal man tage med i becifringen så den stadig bliver mulig og meningsfuld at spille efter, og hvad må man udelade. Det er som at ville tvinge én bestemt måde at tænke akkompagnement på, ned over musik som er tænkt på en anden måde. Jeg gør det modstræbende, fordi jeg mener at mine melodier er til for at blive sun-

get, og hellere lukke op for en anden måde at akkompagnere dem på, end slet ikke at synge dem.

Kort biografi

Christian Præstholt er organist ved Sct. Mortens Kirke i Randers. Han er uddannet organist og musikteoretiker fra Det Jyske Musikkonservatorium med orgeldebut fra solistklassen i 1999. Hertil kommer to års videregående orgelstudier i henh. Paris og London.

Umiddelbart efter sin eksamen blev han ansat som lærer i orgel og musikteori ved Det jyske Musikkonservatorium, hvor han har undervist indtil 2016.

Christian Præstholt har givet talrige koncerter i Danmark, Frankrig, England, Tyskland, Norge, Island, Polen og Rusland og udgivet flere cd'er. Som komponist, og medlem af Dansk Komponistforening, har Christian Præstholt skrevet værker for kor, orgel, diverse solister og kammerensembler, heraf adskillige skrevet på bestilling. Hans mere end 200 orgelkoraler har efterhånden vundet stor udbredelse og spilles i store og små kirker over hele landet.

www.christianpraestholm.dk